

LARS CALMFORS
ANDERS FORSLUND*

Missvisande forskningsrapport om arbetsmarknadspolitiken

En diskussion av arbetsmarknadspolitiken kan grundas på två typer av analyser: *mikroekonomiska* utvärderingar av effekterna på enskilda individer och *makroekonomiska* studier av politikens påverkan på den aggregerade ekonomin. Fram till för några år sedan var den förra typen av studier helt dominerande. Dessa är emellertid otillräckliga, eftersom arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan ha positiva effekter för de deltagande individerna samtidigt som negativa substitutions- och utträngningseffekter kan uppkomma på sysselsättningen för andra grupper (se t ex Calmfors [1993a]).

En del av ansvaret för den tidigare bristen på makroekonomiska studier i Sverige måste anses ligga på EFA (Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier, knuten till Arbetsmarknadsdepartementet och bestående av såväl forskare som tjänstemän från departementet, AMS och arbetsmarknadens parter), vilken bla haft till uppgift "att initiera och samordna arbetsmarknadspolitisk utvärderingsforskning". I en nyutkommen rapport (*Politik mot arbetslöshet*, SOU 1993:43) från EFA behandlas dock de makroekonomiska aspekterna.

Rapporten innehåller ett antal uppsat-

ser av olika forskare. Jan Johannesson redovisar hur de arbetsmarknadspolitiska medlen faktiskt har använts och Henry Ohlsson studerar mer systematiskt de sysselsättningsskapande åtgärdernas (dvs främst beredskapsarbetenas) anpassning till konjunkturläget. Johnny Zetterberg gör en bred genomgång av hur institutionella faktorer kan förklara skillnaderna i arbetslöshet mellan olika länder. Erfarenheterna av aktiv arbetsmarknadspolitik i Sverige och Frankrike jämförs av Yves Bourdet och Inga Persson. Eskil Wadensjö – expertgruppens ordförande – gör slutligen en empirisk analys av arbetsmarknadspolitikens effekter på pris- och lönebildningen. Dessa makroekonomiska uppsatser kompletteras med en översikt av de mikroekonomiska studierna i Sverige av Jan Johannesson och Johnny Zetterberg. Dessutom summerar EFA som expertgrupp det vetenskapliga forskningsläget och drar ekonomisk-politiska slutsatser i två inledande kapitel.

Mycket av materialet i betänkanudet är värdefullt. Det gäller särskilt Johannessons och Zetterbergs genomgång, som på ett utmärkt sätt redovisar svårigheterna att nå fram till entydiga slutsatser från de mikroekonomiska studierna. Tyvärr utgör emellertid rapporten också – i en del av de makroekonomiska avsnitten – ett exempel på hur forskningsresultat kan

Professor LARS CALMFORS är verksam vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet och fil dr ANDERS FORSLUND vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet.

* Vi är tacksamma för kommentarer från Nils Gottfries, Bertil Holmlund, Assar Lindbeck, Ragnar Nymoén och Per Skedinger. Vi tar givetvis själva ensamma ansvaret för de framförda synpunkterna.

presenteras på ett missvisande sätt. När olika tolkningar av dessa kan göras, finns en stark tendens att välja dem som är mest fördelaktiga för den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Detta motiverar en kritisk granskning.

Wadensjös analys

Den analys som vi finner mest diskutabel är Wadensjös. Denne ifrågasätter de tidigare undersökningar (varav Calmfors & Forslund [1990,1991], Calmfors & Ny-moen [1990] och Holmlund [1990] var de första) som funnit att endast öppen arbetslöshet, men inte deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, tycks ha haft en tillbakahållande effekt på reallönerna. Dessa studier kritiserar bl a för att inte ha tagit hänsyn till simultanitetsproblemet (dvs att den variabel som man försöker förklara också kan ha påverkat förklaringsvariablerna), och "den starka samvariationen som finns mellan arbetslöshet och andelen av arbetskraften som är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder".

Wadensjö underbygger sin argumentation med egna regressioner, i vilka han försöker förklara inflationstaktens förändring från år till år med hjälp av öppen arbetslöshet och AMS-åtgärder. En första kritik mot hans tillvägagångssätt är att den teoretiska grundvalen är svag. Om man som i uppsatsen väljer en Phillipskurveansats, brukar man tänka sig att arbetsmarknadsläget förklarar den förväntade reallönens förändring. Den senare variabeln kan emellertid översättas till skillnaden mellan nominell lönestegring och prisstegring föregående år, om man gör det – mycket förenklade – antagandet att aktörerna i ekonomin alltid väntar sig att den tidigare inflationen ska bli bestående. Antar man dessutom att producentpriserna ökar i samma takt som nominallönerna, kan man härleda ett samband mellan arbetsmarknadsläget och förändringen av ökningstakten för *producentprisindex* (förutsatt att reallönen definie-

rats som *produktreallönen*, dvs nominal-lönen deflaterad med producentprisindex). Däremot kan man inte som Wadensjö härleda ett samband mellan enbart arbetsmarknadsläget och förändringen av ökningstakten för konsumentprisindex, eftersom den senare variabeln påverkas också av importpriserna.¹

I ärlighetens namn bör påpekas att Wadensjös mindre lämpliga formulering av Phillipskurvehypotesen är relativt vanlig. Det anmärkningsvärda är i stället det sätt som regressionerna utförs på. Inledningsvis skattas en ekvation som ger vid handen att endast en ökning av den öppna arbetslösheten, men inte en ökning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, tycks ha en signifikant negativ effekt på inflationstaktens förändring. Därefter skattas ekvationerna om på ett enligt Wadensjö mer tillfredsställande sätt. Måttet på den öppna arbetslösheten ersätts då med *residualen* från en hjälpekvation, där den öppna arbetslösheten relaterats till de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna (och en tidstrend). Denna residual fångar den del av den öppna arbetslösheten som inte samvarierar med AMS-insatserna. Resultatet blir att skillnaden i inflationseffekt mellan öppen arbetslöshet och AMS-åtgärder minskar – också den senare variabeln kommer nu att utöva en signifikant negativ påverkan. Detta tolkas som en in-

¹ Alternativt hade man kunnat starta utifrån ett antagande om att arbetsmarknadsläget styr förändringstakten för *konsumentreallönen* (nominallönen deflaterad med konsumentprisindex). Med samma antaganden som i texten hade man då fått en relation mellan å ena sidan förändringen av relativpriset mellan produktion och konsumtion (dvs kvoten mellan producent- och konsumentprisindex) och å andra sidan arbetsmarknadsläget. Wadensjös specifikation förutsätter antingen en sluten ekonomi utan utrikeshandel eller att växelkursförändringar kontinuerligt utjämnar skillnaderna mellan inhemsk och utländsk inflation.

dikation på att "arbetsmarknadspolitiken har likartade effekter på lön- och prisutvecklingen som arbetslösheten".

Motivet för de gjorda korrigeringsarna av de ursprungliga ekvationerna framgår inte klart, eftersom den först publicerade texten talar om problem med såväl simultanitet som korrelation mellan de två förklaringsvariablerna (multikollinearitet) och den "bias" i skattningarna som det kan ge upphov till (jfr ovan). Det är emellertid fråga om två helt olika problem. Endast simultanitet ger upphov till snedvridna skattningar. Multikollinearitet kan göra det svårt att finna statistiskt säkerställda effekter, och estimaten kan bli instabila. Däremot uppkommer ingen bias. I senare utsända *errata* har dock formuleringarna om bias strukits, vilket väl får uppfattas som att Wadensjös korrigeringar är avsedda att hantera problemet med multikollinearitet.²

Såvitt vi kan förstå saknar emellertid Wadensjös metodik helt stöd i statistisk teori. I stället för att eliminera någon bias introducerar den tvärtom en sådan, så att arbetsmarknadspolitiska åtgärder ser ut att vara mer inflationsdämpande än enligt de ursprungliga regressionerna. Detta kan förstås på följande sätt. Det är välkänt att om en variabel förklaras av två andra som är korrelerade med varandra, så kommer en bias att uppkomma om en av de två förklaringsvariablerna utelämnas: den kvarvarande variabeln kommer att fånga upp inflytandet också av den utelämnade. Detsamma kommer att inträffa om den ena variabeln (i det här fallet arbetslösheten) ersätts av residualen från en hjälpekvation där den ena förklaringsvariabeln skattats på den andra (i det här fallet arbetslösheten på de arbetsmarknadspolitiska programmen), eftersom denna residual är okorrelerad med den kvarvarande variabeln (har de arbetsmarknadspolitiska programmen).

För att illustrera problematiken har vi i *Tabell 1* skattat regressioner av samma slag som Wadensjös. I ekvation 1 förkla-

ras inflationstaktens förändring av andelarna av arbetskraften i öppen arbetslöshet respektive i AMS-åtgärder (exklusive insatser för handikappade). Som framgår har den öppna arbetslösheten en signifikant negativ effekt, medan de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna får en positiv koefficient som inte är signifikant skild från noll. I ekvation 2 har endast AMS-åtgärderna inkluderats som förklaringsvariabel, medan den öppna arbetslösheten utelämnats. Följden av denna felspecification blir en starkt signifikant negativ koefficient för AMS-åtgärderna: denna förklaringsvariabel tar nu upp också effekterna av den utelämnade arbetslöshetsvariabeln. I ekvation 3 följer vi så Wadensjös exempel och ersätter den öppna arbetslösheten med residualen från en skattning av sambandet mellan öppen arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska program. Som synes blir koefficienten för den öppna arbetslösheten exakt densamma som i den ursprungliga ekvationen 1, medan koefficienten för AMS-åtgärder blir exakt densamma som i den felspecificerade ekvationen 2!³

Felaktigheterna i de ovan diskuterade korrigeringarna är beklagliga. Det allvarliga från forskningsetisk synpunkt är emellertid att Wadensjö tillämpar denna metodik bara när den får arbetsmark-

² I flera av studierna av arbetsmarknadspolitikens effekter har det totala antalet arbetssökande utan arbete (öppet arbetslösa plus deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) och andelen av dessa i program använts som förklaringsvariabler. Dessa båda variabler uppvisar inte samma samvariation som andelarna av arbetskraften i program respektive öppen arbetslöshet. Detta förbigås helt av Wadensjö.

³ I Wadensjös hjälpekvation ingår också en – insignifikant – tidstrend som förklaringsvariabel. Om vi adderar en sådan, påverkas inte estimatet för AMS-åtgärderna i ekvation 3, medan koefficientskattningen för arbetslösheten ändras marginellt.

Tabell 1 Regressioner för att förklara inflationstaktens förändring 1963–92.

	Konstant	u	\hat{u}	r	R^2	DW
(1)	4,1 (3,72)	-2,51 (3,32)		0,43 (0,52)	0,42	2,21
(2)	2,5 (2,23)			-1,61 (2,51)	0,18	1,90
(3)	2,5 (2,60)		-2,51 (3,32)	-1,61 (2,93)	0,42	2,21

Inflationstakten är definierad som procentuell förändring av konsumentprisindex. Värdena inom parentes är t-kvoter. u är arbetslösheten i procent av arbetskraften och r antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder i procent av arbetskraften. \hat{u} är residualen från följande hjälpekvation:

$$(4) \quad u = 0,6 + 0,81r + \hat{u}$$

(2,50) (5,92)

$$R^2 = 0,56; DW = 0,68$$

nadspolitiken att framstå som mer fördelaktig. När han prövar hypotesen att det endast är arbetslösheten för vissa grupper som påverkar inflationen, görs nämligen inte några sådana försök att – felaktigt – korrigera för multikollinearitet, trots att samvariationen mellan arbetslöshetstalen för olika grupper torde vara större än mellan aggregerad arbetslöshet och AMS-insatser. I stället används resultaten från dessa skattningar för att motivera att förändringar i arbetslösheten för kvinnor respektive för yngre och äldre åldersgrupper har liten effekt på inflationen, vilket innebär att arbetsmarknadspolitiska insatser för dessa kategorier bör vara förenade med mindre biverkningar än för andra. Detta är i och för sig en rimlig hypotes. Men man kan med fog ställa frågan varför multikollinearitet skulle vara ett så stort problem att särskilda korrigeringsmetoder krävs endast när skattningarna antyder problem med AMS-insatserna.

Också i övrigt finns en del egendomligheter i Wadensjös artikel (förutom en rad teckenfel i redovisade ekvationer, vilka sedan korrigerats i utsänd *erratalista*). Så t ex estimeras Phillipskurvor, där den nominella lönestegringstakten relateras till enbart arbetslösheten för olika grupper.

Det är inte förvånande att förklaringsvärdet blir lågt, eftersom det sedan drygt tjugo år tillbaka visat sig att Phillipssambandet inte är stabilt vid förändringar av den förväntade prisstegringstakten. I en tabell anges den variabel som ska förklaras som sysselsättningens förändring, medan texten diskuterar förändringar av arbetskraftsdeltagandet. På ett annat ställe (s 187) påstås – helt utan belegg – att regressionsresultaten i Holmlund [1990] styrs av att företagsutbildning för personer hotade av permittering eller uppsägning innefattats i måttet på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det skulle förvåna oss om detta påstående är riktigt, eftersom vi i en tidigare studie (Calmfors & Forslund [1990]) fann – och angav – att våra motsvarande skattningar var ganska okänsliga för om denna kategori inkluderades eller inte.

Andra exempel

Det finns också andra exempel på systematisk snedvridning i tolkningarna. Ett sådant gäller Henry Ohlssons uppsats. Denne studerar effekterna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder med hjälp av sk VAR-analys. Denna innebär att man

försöker förklara ett antal variabler med hjälp av enbart tidigare värden för dessa. Nackdelen med detta angreppssätt är att det inte grundas på någon teoretisk analysram för hur sambanden bör se ut utan endast är ett sätt att systematisera relationerna mellan data. Metoden är dock flitigt använd och kan betraktas som ett komplement till teoretiskt mer underbyggda studier.

Vi har inga invändningar mot det sätt som Ohlsson utför sin undersökning på. Däremot är vi kritiska mot hur resultaten presenteras. Den slutsats som betonas är "att sysselsättningskapande åtgärder kortsiktigt kan pressa ned arbetslösheten utan att reallönerna börjar öka snabbare". Detta resultat har i och för sig täckning i de modellexperiment som utförts, vilka visar att en expansion av de sysselsättningskapande åtgärderna leder till en signifikant minskning av arbetslösheten under det första kvartalet utan att några signifikanta effekter på reallönerna kan avläsas. Däremot poängteras inte i vare sig Ohlssons framställning eller i det inledande sammanfattningskapitlet att samma modellexperiment också ger vid handen att arbetslösheten första kvartalet faller med endast ca hälften av ökningen av antalet deltagare i de sysselsättningskapande åtgärderna, och att effekten på arbetslösheten ebbar ut efter två kvartal, samtidigt som åtgärderna ligger kvar på hög nivå. Det är förvånande att dessa anmärkningsvärda resultat inte kommenteras, eftersom de tyder på en betydande utträngning av reguljära arbetstillfällen, inte via lönebildningen, men genom sk substitutionseffekter (tex därför att man i den offentliga sektorn ersätter reguljära jobb med beredskapsarbeten).

Ett annat uppseendeväckande resultat som nämns endast i förbigående i Ohlssons bidrag – och inte alls i rapportens sammanfattningskapitel – är att en ökning av andelen personer i arbetsmarknadsutbildning inte visar sig ha någon signifikant effekt alls på arbetslösheten. Innebörden

av detta är att varje ökning av arbetsmarknadsutbildningen "slår ut" lika många reguljära arbetstillfällen. Förvånande är också Ohlssons påstående om att tidigare empiriska undersökningar om arbetsmarknadspolitikens lönebildningseffekter kommit till skilda resultat. Det riktiga förhållandet är ju att nästan alla studier som hittills utförts på svenska data funnit att arbetsmarknadspolitiska åtgärder (i synnerhet beredskapsarbeten) som sänker den öppna arbetslösheten ökar reallönerna.⁴

Det finns också anledning att diskutera såväl Bourdet & Perssons som Zetterbergs analyser av arbetsmarknadspolitikens makroeffekter. Bourdet & Persson gör en poäng av att den större satsningen på arbetsmarknadspolitiska program (särskilt för åldersgruppen 25–54 år) i Sverige än i Frankrike varit en huvudsak till att vi varit mer framgångsrika att hålla långtidsarbetslösheten nere. Det må ha varit så, men denna slutsats följer nästan automatiskt av det sätt som man mäter långtidsarbetslösheten på: i denna inkluderas endast de öppet långtidsarbetslösa men inte de som fastnat i "rundgång" mellan arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Följaktligen är det självklart att ökade AMS-insatser för de långtidsarbetslösa måste reducera dessas antal. Mer intressant vore att få reda på effekterna på det totala antalet personer som varit antingen öppet arbetslösa eller i

⁴ Se Calmfors [1993b] för en översikt av gjorda studier. Forslund [1992] och Edin m fl [1993] avviker i viss mån från det allmänna mönstret. Den förra studien finner att arbetsmarknadsutbildning är lika lönedämpande som öppen arbetslöshet (men att beredskapsarbeten är lönehöjande). Resultaten i den senare studien varierar, men skillnaden mot andra studier är liten i de statistiskt mest tillfredsställande skattningarna (arbetsmarknadsutbildning får en negativ men insignifikant koefficient, beredskapsarbeten oftast en positiv men likaledes insignifikant).

program längre än viss tid, eftersom målet måste vara att återföra samtliga dessa till reguljär sysselsättning. Tyvärr saknas relevanta historiska tidsserier, men problemet borde i högre grad ha diskuterats.

En likartad kritik gäller Bourdet & Perssons analys av den sk Beveridgekurvan (sambandet mellan vakanser och arbetslöshet). Författarna visar att en statistiskt signifikant förskjutning utåt av detta samband ägt rum i Frankrike men inte i Sverige, vilket kan vara en indikation på positiva effekter av den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Ett problem är emellertid att sambandet mellan vakanser och öppen arbetslöshet – det vanliga sättet att mäta Beveridgekurvan – påverkas rent mekaniskt av variationer i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. En expansion av tex arbetsmarknadsutbildningen – som reducerar den öppna arbetslösheten – förskjuter givetvis Beveridgekurvan mätt på detta sätt inåt, även om de som deltagit i sådana program inte finner jobb lättare. Förskjutningar av en sådan Beveridgekurva kan därför inte utan vidare anses spegla ökad matchningseffektivitet på arbetsmarknaden när de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna varierar i omfattning (Calmfors [1991, 1993a, b, c]). I någon mån tar Bourdet & Persson hänsyn till detta genom att också skatta en Beveridgekurva där det totala antalet arbetssökande utan reguljärt arbete (öppet arbetslösa plus deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder) relateras till de lediga platserna. Inte heller detta reviderade samband visar någon trendmässig förskjutning över tiden. Ett alternativ hade emellertid varit att explicit införa omfattningen av AMS-åtgärder som förklaringsvariabel. När detta gjorts har man inte kunnat belägga den väntade positiva effekten på Beveridgekurvan (Jackman m fl [1990], Calmfors [1993b]).

Zetterberg försöker bli förklara arbetslösheten i 19 OECD-länder i regressioner som blandar (*poolar*) tvärsnitt- och tidsseriedata. Han finner då att den

öppna arbetslösheten faller, när en större del av utgifterna för stöd till de arbetslösa används till aktiva åtgärder. Vi har två kommentarer till detta. För det första borde också effekterna på den reguljära sysselsättningen (exklusive arbetsmarknadspolitiska åtgärder) och det totala antalet arbetssökande utan arbete anges.⁵ För det andra finns det också här skäl – likaväl som i studierna av svensk lönebildning – att uppmärksamma problemet med simultanitetsbias. Det typiska mönstret i OECD-länderna har varit att utgifterna för aktiva åtgärder stigit när arbetslösheten ökat, men de tycks systematiskt ha stigit mindre än de "passiva" utgifterna för arbetslöshetsersättning och förtidspensionering (Grubb [1993], OECD [1993]). En tolkning är att högre arbetslöshet ger upphov till en lägre andel aktiva utgifter. I så fall finns en simultanitetsbias som tenderar att överskatta de positiva effekterna på arbetsmarknadsläget av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är inte trivialt hur detta problem ska hanteras, men har man i ett kapitel (Wadensjös) ifrågasatt om simultanitetsproblem kan ha påverkat tidigare skattningar av negativa lönebildningseffekter för Sverige (där utgiftsandelen för aktiva utgifter tidigare snarast tycks ha stigit när arbetslösheten gått upp), hade det varit på sin plats att åtminstone nämna problemet även när det tenderar att förbättra bilden av arbetsmarknadspolitiken. Detta ska inte ses så mycket som kritik av Zetterbergs enskilda uppsats – som i sin allmänt sökande attityd är ett exempel på god forskning – utan snarare som en invändning mot rapporten som helhet.

Till sist vill vi fästa uppmärksamheten på sammanfattningskapitlets summering av delstudierna i rapporten, enligt vilken

⁵ Såvitt vi kan förstå innebar estimationsresultaten också mycket kraftiga positiva effekter på reguljär sysselsättning, men dessa är mindre än nedgången i den öppna arbetslösheten.

"vissa resultat tyder på att arbetsmarknadsutbildningen har en lönesänkande effekt på arbetsmarknaden som helhet" och "åtgärderna för arbetshandikappade och de särskilda åtgärderna för ungdomar visar sig över huvudtaget ha obetydliga effekter på lönebildningen". Det anmärkningsvärda är att ingen av delstudierna redovisar några sådana resultat!⁶

Slutsatser

Vår kritik av EFA-rapporten gäller dess tolkning av olika forskningsresultat och inte de ekonomisk-politiska slutsatserna. Vi delar uppfattningen att aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder i nuvarande läge kan ge viktiga bidrag till att förhindra bestående arbetslöshet. Vi tror också att det är en riktig bedömning att större tonvikt framöver bör läggas på sysselsättningskapande åtgärder. Till skillnad från rapporten vill vi dock betona vikten av att ersättningsnivåerna läggs betydligt lägre än tidigare, så att risken för negativa inläsnings- och lönebildningseffekter minimeras. Våra slutsatser grundas emellertid mindre på specifika forskningsresultat än på allmänt sunt förnuft och de dåliga erfarenheterna från flertalet länder i Väst-europa av att koncentrera stödet till de arbetslösa på passiva understöd. Det är naturligtvis helt okontroversiellt att de svenska studier av arbetsmarknadspolitikens effekter som gjorts när arbetslösheten var låg kan ge dålig vägledning i ett läge med mycket hög arbetslöshet. Samtidigt finns det goda teoretiska skäl att vänta sig att nettoeffekterna i en sådan situation är mer positiva, bla därför att uppgiften att förhindra utslagning från arbetsmarknaden blir så mycket viktigare (Calmfors [1993a,c]).

Hur viktigt man än tycker det är att en viss politik förs, får man emellertid inte gesken av att det finns mer forskningsstöd för denna än som är fallet. På denna punkt menar vi att EFA misslyckats i rapporten.⁷ En välvillig tolkning är att

detta berott på faktorer som slarv, tidsbrist och avsaknad av normal vetenskaplig seminariebehandling av en del av materialet. Men problemet kan vara allvarligare än så. Själva konstruktionen med en expertgrupp med såväl forskare som tjänstemän från arbetsmarknadsdepartement, AMS och arbetsmarknadens parter vilken gör vetenskapliga bedömningar är förmodligen olämplig. Risken blir alltför stor att verksamheten degenererar till att leta stöd för "det man redan vet". Slutsatsen är att man bör göra en klarare åtskillnad mellan forskare och beställare. Å ena sidan bör det inom organ som Arbetsmarknadsdepartementet och AMS finnas en väl utbyggd beställarkompetens med forskarutbildad personal i organisationen. Å andra sidan bör de vetenskapliga bedömningarna göras av fristående forskargrupper och krav läggas på att forskningsresultaten ska kunna publiceras i vetenskapligt vedertagna former efter sedvanlig kvalitetskontroll. Det kan finnas anledning för statsmakterna att beakta detta när man tar ställning till EFAs framtida verksamhet.

Referenser

- Aftonbladet*, [1993], "Den enda lösningen: Rädda jobben, Bildt". 7 juni.
Arbetsmarknadsstyrelsens fördjupade anslagsframställan inför 1994/95–1996/97 [1993].

⁶ Möjligen kan Wadensjö's uppsats – med en välvillig tolkning – anses ge visst stöd för utsgan om ungdomsåtgärder.

⁷ Allvaret i detta understryks av en del reaktioner på rapporten. Så tex gör *Aftonbladet* i en ledare den 7/6 i år tolkningen att EFA nu *slagit fast* att arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte driver upp löner och inflation ens i högkonjunkturer. I AMS anslagsframställan inför 1994/95–1996/97 är EFA-rapporten den enda makroekonomiska studie av arbetsmarknadspolitikens effekter som utnyttjas som stöd för argumentationen.

- Calmfors, L, [1993a], *Active Labour Market Policy and Unemployment – A Framework for Analysis of Crucial Design Features*. OECD, Paris.
- Calmfors, L, [1993b], "Lessons from the Swedish Macroeconomic Experience". *European Journal of Political Economy*, vol 9.
- Calmfors, L, [1993c], "De institutionella systemen på arbetsmarknaden och arbetslösheten". I *Nya villkor för ekonomi och politik*, Bilagedel 1, Ekonomikommisionens förslag, SOU 1993:16.
- Calmfors, L & Forslund, A, [1990], "Wage Formation in Sweden". I Calmfors, L, (red), *Wage Formation and Macroeconomic Policy in the Nordic Countries*, SNS och Oxford University Press.
- Calmfors, L & Forslund, A, [1991], "Real Wage Determination and Labour Market Policies: The Swedish Experience". *The Economic Journal*, vol 101.
- Calmfors, L & Nymoen, R, [1990], "Real Wage Adjustment and Employment Policies in the Nordic Countries". *Economic Policy*, nr 11.
- Edin, P-A, Holmlund, B, & Östros, T, [1993], "Wage Behaviour and Labour Market Programs in Sweden: Evidence from Micro Data". Working Paper, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet.
- Forslund, A, [1992], *Arbetslöshet och arbetsmarknadspolitik*. Bilaga 7 till Långtidsutredningen 1990, Allmänna Förlaget, Stockholm.
- Grubb, D, [1993], *Some Indirect Effects of Active Labour Market Policies in OECD Countries*, OECD, Paris.
- Holmlund, B, [1990], *Svensk lönebildning – teori, empiri, politik*. Bilaga 24 till Långtidsutredningen, Finansdepartementet, Stockholm.
- Jackman, R, Pissarides, C & Savouri, S, [1990], "Labour Market Policies in the OECD Countries". *Economic Policy*, nr 11.
- OECD, [1993], *OECD Employment Outlook*. Paris.
- SOU 1993:43, *Politik mot arbetslöshet*. Betänkande av Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier.